

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

ว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

พ.ศ. ๒๕๕๙

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๒๒/๒ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๒๒๒/๕ วรรคสาม แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๖) พ.ศ. ๒๕๕๘ ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่ ศาลฎีกาออกข้อกำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อกำหนดนี้เรียกว่า “ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินคดีแบบกลุ่ม พ.ศ. ๒๕๕๙”

ข้อ ๒ ข้อกำหนดนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้สำนักงานศาลยุติธรรมออกประกาศกำหนดแบบพิมพ์ที่จำเป็นแก่การดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในกรณีจำเป็นต้องมีวิธีการใดในทางธุรการเพื่อให้การปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้เป็นไปโดยเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดวิธีการนั้น

ข้อ ๔ ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามข้อกำหนดนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๕ ให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือข้อกำหนดนี้หรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง อันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่นเพื่อให้ดำเนินหรือมีให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้นได้ เมื่อมีความจำเป็นและเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

ข้อ ๖ สำนวนความ เอกสารของคู่ความ พยานหลักฐาน รายงานกระบวนการพิจารณา คำสั่งหรือเอกสารอื่นใดที่รวมไว้ในสำนวนความ ไม่ว่าจะเป็เอกสารต้นฉบับหรือสำเนาฉบับ ถ้าศาลเห็นสมควรจะมีคำสั่งให้เก็บรักษาในรูปข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้

หมวด ๒

การขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

คำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๗ โจทก์ที่จะขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่จะขอเข้าแทนที่โจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ ต้องเป็นผู้ได้มาซึ่งสิทธิการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยสุจริต

ข้อ ๘ ในกรณีที่คำฟ้องหรือคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญในเรื่องใด ศาลและเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มอาจให้คำแนะนำแก่โจทก์เพื่อจัดทำคำฟ้องหรือคำร้องขอนั้นให้ถูกต้องหรือชัดเจนขึ้น

ข้อ ๙ ในคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้ระบุขอบเขตของกลุ่มบุคคลให้ชัดเจนเท่าที่จะสามารถระบุได้ และระบุสมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ พร้อมสถานที่ติดต่อได้โดยสะดวก หมายเลขโทรศัพท์ และที่อยู่สำหรับจัดส่งเอกสารทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์เท่าที่ทราบไว้ด้วย

ข้อ ๑๐ เมื่อได้ส่งสำเนาคำฟ้องและคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้จำเลยแล้ว จำเลยอาจทำคำคัดค้านเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวัน

ข้อ ๑๑ การแก้ไขคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มที่โจทก์เสนอต่อศาลไว้แล้ว ให้ทำเป็นคำร้องยื่นต่อศาลก่อนวันนัดไต่สวนตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรที่ไม่อาจยื่นคำร้องได้ก่อนวันนัดไต่สวน หรือเป็นการขอแก้ไขในเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือเป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดเล็กน้อยหรือข้อผิดพลาดเล็กน้อย

ให้ส่งสำเนาคำร้องตามวรรคหนึ่งให้แก่จำเลย จำเลยอาจคัดค้านการแก้ไขคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวัน

การไต่สวนคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๑๒ ให้ศาลกำหนดวันนัดไต่สวนคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยเร็ว แต่ต้องไม่เกินสิบห้าวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งรับคำร้องขอ

ข้อ ๑๓ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจกำหนดพยานหลักฐานที่จะให้คู่ความนำเข้าไต่สวน หรือจะแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมตามมาตรา ๒๒๒/๒๓ ได้ตามที่เห็นสมควร

หากคู่ความฝ่ายใดมีความจำเป็นที่จะอ้างอิงเอกสารฉบับใดหรือคำเบิกความของพยานคนใด หรือจะให้ศาลตรวจบุคคล วัตถุ สถานที่ หรืออ้างอิงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ศาลตั้งหรือความเห็นของผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นพยานหลักฐานสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงของตน ให้คู่ความฝ่ายนั้นยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลก่อนวันนัดไต่สวนไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน พร้อมทั้งสำเนาบัญชีระบุพยานดังกล่าวในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้คู่ความฝ่ายอื่นมารับไปจากเจ้าพนักงานศาล

เมื่อระยะเวลาที่กำหนดให้ยื่นบัญชีระบุพยานตามวรรคสองได้สิ้นสุดลงแล้ว ห้ามมิให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานใดซึ่งคู่ความฝ่ายที่อ้างมิได้แสดงความจำเป็นที่จะอ้างอิงพยานหลักฐานนั้น เว้นแต่ศาลเห็นว่ามีเหตุอันสมควรและเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นไปโดยเที่ยงธรรม ให้ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้

ข้อ ๑๔ ในการไต่สวนคำร้องขออนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม คู่ความอาจยื่นคำแถลงแสดงข้อเท็จจริง ยื่นเอกสารประกอบการซักถามหรือซักค้าน ตั้งทนายความมาซักถามหรือซักค้านพยาน ซักถามผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลขอมาให้ความเห็น หรือศาลอาจให้คู่ความนำสืบถึงพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นตามมาตรา ๒๒๒/๑๒ เพื่อให้ศาลประกอบการพิจารณา ในการแสวงหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมก็ได้

ทนายความของกลุ่ม

ข้อ ๑๕ เพื่อประกอบการพิจารณาว่าทนายความที่โจทก์เสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรมได้หรือไม่ ศาลอาจให้ทนายความที่โจทก์เสนอแถลงให้ศาลทราบถึงประวัติ ประสบการณ์ ความเข้าใจและบทบาทหน้าที่ของทนายความ ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ตลอดจนประมาณการระยะเวลาและการทำงาน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ได้

การตกลงก่อนได้รับอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๑๖ หากคู่ความตกลงกันเกี่ยวกับเงื่อนไขและหลักเกณฑ์เพื่อการประนีประนอมยอมความได้ ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งตามคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ให้คู่ความแถลงให้ศาลทราบถึงเงื่อนไข และหลักเกณฑ์ดังกล่าวเพื่อประกอบการพิจารณามีคำสั่งตามคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลจะมีคำสั่งให้ส่ง คำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม พร้อมกับแจ้งเงื่อนไขและหลักเกณฑ์เพื่อการประนีประนอมยอมความข้างต้นให้สมาชิกกลุ่มทราบไปในคราวเดียวกันก็ได้

การรวมการพิจารณาคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายราย

ข้อ ๑๗ หากมีการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเกี่ยวกับสิทธิอย่างเดียวกันหลายราย ศาลจะให้รวมการพิจารณาคำร้องขอเหล่านั้นเข้าด้วยกันได้ต่อเมื่อสิทธิดังกล่าวเกิดจากข้อเท็จจริง และหลักกฎหมายเดียวกัน และลักษณะเฉพาะของกลุ่มตามคำร้องขอเหล่านั้นอาจรวมเข้าด้วยกันได้ แม้ว่าจะมีลักษณะของความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม เว้นแต่กรณีที่ศาลเห็นว่าส่วนได้เสียของกลุ่มบุคคล ตามคำร้องขอเหล่านั้นอาจขัดแย้งซึ่งกันและกัน

ข้อ ๑๘ ในกรณีเป็นการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายรายในศาลเดียวกัน คู่ความ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องในคดีใดคดีหนึ่งดังกล่าว เพื่อขอให้มีการพิจารณาคำร้องขอเหล่านั้นเข้าด้วยกัน ก่อนที่ศาลในคดีหนึ่งมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๑๙ หากเป็นการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายรายต่างศาลกัน คู่ความฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลใดศาลหนึ่งที่มีการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม เพื่อขอให้มีการพิจารณาคำร้องขอเหล่านั้นเข้าด้วยกัน ก่อนที่ศาลในคดีหนึ่งมีคำสั่งอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลที่ได้รับคำร้องดังกล่าวแจ้งต่อศาลที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาดำเนินการไต่สวนเป็นการชั่วคราว

ข้อ ๒๐ ในกรณีตามข้อ ๑๙ หากมีการยื่นคำร้องให้รวมการพิจารณาในศาลมากกว่าหนึ่งศาล และมีศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลรวมอยู่ด้วย ให้ศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลเป็นศาลที่พิจารณา และมีคำสั่งว่าควรให้รวมการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันหรือไม่ หากมีศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลดังกล่าวมากกว่าหนึ่งศาล ให้ศาลที่ได้รับคำร้องให้รวมการพิจารณาไว้ก่อนเป็นศาลที่พิจารณาและมีคำสั่ง

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากไม่มีศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลรวมอยู่ด้วย แต่มีศาลที่มีเขตอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๔ ทวิ รวมอยู่ด้วย ให้ศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาลเป็นศาลที่พิจารณาและมีคำสั่งว่าควรให้รวมการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันหรือไม่ หากมีศาลที่อสังหาริมทรัพย์ตั้งอยู่ในเขตศาลดังกล่าวมากกว่าหนึ่งศาล ให้ศาลที่ได้รับคำร้องให้รวมการพิจารณาไว้ก่อนเป็นศาลที่พิจารณาและมีคำสั่ง

ในกรณีตามวรรคหนึ่ง หากศาลที่รับคำร้องขอให้รวมการพิจารณามากกว่าหนึ่งศาลนั้น คงมีแต่เพียงศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล ให้ศาลที่ได้รับคำร้องให้รวมการพิจารณาไว้ก่อนเป็นศาลที่พิจารณาและมีคำสั่ง

ข้อ ๒๑ ในการพิจารณาคำร้องให้รวมการพิจารณาคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มเข้าด้วยกัน ศาลอาจให้ผู้ร้องแถลงถึงลักษณะเฉพาะของกลุ่มบุคคลที่จะรวมเข้าด้วยกันที่ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด ความสะดวก ความเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม หากมีการรวมการพิจารณาคำร้องขอเข้าด้วยกัน

ข้อ ๒๒ ในกรณีที่มีการรวมการพิจารณาคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายรายต่างศาลตามข้อ ๒๐ เข้าด้วยกัน หากศาลที่พิจารณาเห็นว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาในอีกศาลหนึ่งที่มีการยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มที่เกี่ยวข้องอยู่ด้วยจะทำให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นประโยชน์แก่คู่ความและมีประสิทธิภาพมากกว่า ศาลจะมีคำสั่งให้โอนคดีไปยังอีกศาลหนึ่งนั้นก็ได้

ห้ามมิให้ศาลออกคำสั่งให้โอนคดีตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่ศาลที่จะรับโอนคดีไปนั้นได้ยินยอมเสียก่อน ถ้าศาลที่จะรับโอนคดีไม่ยินยอมก็ให้ศาลที่จะโอนคดีนั้นส่งเรื่องให้ประธานศาลอุทธรณ์ชี้ขาด คำสั่งของประธานศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

ข้อ ๒๓ การรวมการพิจารณาคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายรายเข้าด้วยกัน เมื่อได้ฟังคู่ความทุกฝ่ายแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้ร้องขอรายหนึ่งรายใดเป็นโจทก์ในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยให้คำนึงถึงว่าผู้ร้องรายหนึ่งรายใดและทนายความที่ผู้ร้องรายนั้นเสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มจะสามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรมมากกว่ากัน ในการนี้ ศาลอาจทำการไต่สวนตามที่เห็นสมควรก็ได้

การพิจารณาตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจให้ทนายความที่ผู้ร้องแต่ละรายเสนอให้เป็นทนายความของกลุ่มแถลงให้ศาลทราบถึงประวัติ ประสบการณ์ ความเข้าใจและบทบาทหน้าที่ของทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ตลอดจนจนประมาณการระยะเวลาและการทำงาน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีแบบกลุ่มก็ได้

ข้อ ๒๔ เมื่อรวมการพิจารณาคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มหลายรายเข้าด้วยกันแล้ว หากลักษณะเฉพาะของกลุ่มบุคคลตามคำร้องขอเหล่านั้นมีข้อแตกต่างกัน ศาลอาจให้โจทก์แก้ไขคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้ครอบคลุมลักษณะเฉพาะของกลุ่มบุคคลตามคำร้องขอเหล่านั้น และคำขอบังคับเท่าที่จำเป็น

คำสั่งศาลที่อนุญาต ไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๒๕ คำสั่งศาลที่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจจำกัดขอบเขตของกลุ่มบุคคลให้ชัดเจนเพียงพอเพื่อให้รู้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลใด โดยอาจจะระบุหรือกำหนดลักษณะของผู้ที่ไม่รวมอยู่ในกลุ่มบุคคลไว้ด้วยก็ได้

ข้อ ๒๖ กรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ ให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องให้คงเหลือเฉพาะส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาแบบกลุ่มก่อนที่จะพิจารณามีคำสั่งรับฟ้อง

การส่งและเผยแพร่คำบอกกล่าวและประกาศแก่สมาชิกกลุ่ม

ข้อ ๒๗ การส่งคำบอกกล่าวคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้แก่สมาชิกกลุ่มที่ปรากฏชื่อ และที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ ให้ส่งสำเนาคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์ตอบรับ หรือทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ ถ้ามี เพื่อประโยชน์ในการส่งคำบอกกล่าวแก่สมาชิกกลุ่ม หากจำเลยมีข้อมูลชื่อและที่อยู่ของบุคคลที่อาจเป็นสมาชิกกลุ่มอยู่ในความครอบครอง ศาลจะมีคำสั่งให้จำเลยส่งข้อมูลดังกล่าวให้ก็ได้

ข้อ ๒๘ การประกาศทางหนังสือพิมพ์รายวันที่แพร่หลาย ศาลอาจให้โจทก์จัดทำข้อความสำหรับคำบอกกล่าวและประกาศซึ่งมีข้อความตามที่มาตรา ๒๒๒/๑๕ วรรคสองกำหนด ส่งต่อศาลภายในระยะเวลาตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๒๙ ศาลอาจกำหนดให้เผยแพร่คำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ โดยปิดประกาศไว้ที่ศาล ทางเว็บไซต์ของศาล สำนักงานศาลยุติธรรม หรือเว็บไซต์อื่นใด หรือสื่อมวลชน หรือวิธีการอื่นใดเพิ่มเติมตามที่เห็นสมควรอีกด้วยก็ได้ เช่น การส่งข้อความผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การจัดประชุมสมาชิกกลุ่ม การกระจายเสียงทางสถานีวิทยุชุมชน เป็นต้น

เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ ศาลอาจกำหนดให้โจทก์เสนอแผนงานในการเผยแพร่คำบอกกล่าวและประกาศที่จะทำให้สมาชิกกลุ่มทราบข้อมูลอย่างทั่วถึงก็ได้

ข้อ ๓๐ ข้อความในคำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ ที่แสดงถึงคำฟ้อง โดยย่อลักษณะของกลุ่มบุคคล สิทธิของสมาชิกกลุ่ม ผลของการออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม และผลของคำพิพากษาที่จะผูกพันสมาชิกกลุ่มต้องมีสาระสำคัญครบถ้วน และใช้ถ้อยคำที่ทำให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจได้

การออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม

ข้อ ๓๑ สมาชิกกลุ่มจะออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามมาตรา ๒๒๒/๑๕ (๖) ไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล และศาลจะอนุญาตได้เมื่อสมาชิกกลุ่มผู้นั้นมิได้ตั้งใจหรือมีเหตุอันสมควร

หมวด ๓
การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม

การขอใช้สิทธิของสมาชิกที่ไม่ออกจากกลุ่ม

ข้อ ๓๒ สมาชิกกลุ่มที่ประสงค์จะใช้สิทธิตามมาตรา ๒๒๒/๑๗ (๒) ถึง (๗) ให้แสดงข้อเท็จจริงเบื้องต้นที่ทำให้เห็นได้ว่าตนยังไม่เคยใช้สิทธิดังกล่าวมาก่อน และมีลักษณะเฉพาะตามที่ระบุไว้สำหรับกลุ่มบุคคลที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม พร้อมทั้งแนบเอกสารหรือหลักฐานประกอบ ถ้ามีรวมไว้ในการร้องขอหรือการดำเนินการเพื่อใช้สิทธินั้นด้วย

การจำหน่ายคดีของสมาชิกกลุ่มที่ฟ้องไว้

ข้อ ๓๓ กรณีที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มและสมาชิกกลุ่มที่ไม่ได้ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มได้ยื่นฟ้องคดีไว้ก่อนสิ้นกำหนดระยะเวลาของการออกจากสมาชิกกลุ่ม เมื่อความปรากฏต่อศาลหรือคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ให้ศาลที่ได้รับฟ้องไว้นั้นมีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ

กรณีตามวรรคหนึ่ง หากข้อเท็จจริงเป็นที่สงสัยว่าโจทก์ในคดีที่ได้ยื่นฟ้องไว้เป็นสมาชิกกลุ่มหรือไม่ ศาลอาจไต่สวนตามความเห็นสมควรก่อนมีคำสั่งก็ได้

การจัดหาทนายความคนใหม่ระหว่างการพิจารณา

ข้อ ๓๔ กรณีที่ความปรากฏต่อศาลในระหว่างการพิจารณาว่า ทนายความฝ่ายโจทก์ไม่สามารถดำเนินคดีคุ้มครองสิทธิของกลุ่มบุคคลได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม หรือทนายความฝ่ายโจทก์ขอถอนตัวจากการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์จัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

หากโจทก์ไม่จัดหาทนายความคนใหม่ภายในระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลประกาศให้สมาชิกกลุ่มจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด โดยให้นำข้อ ๒๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ประกาศตามวรรคสองต้องระบุถึงผลของการที่ศาลอาจสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ หากไม่มีการจัดหาทนายความคนใหม่มาดำเนินคดีแทนภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

การเข้าแทนที่โจทก์

ข้อ ๓๕ กรณีที่ต้องมีการเข้าแทนที่โจทก์ตามมาตรา ๒๒๒/๒๕ ให้ศาลส่งคำบอกกล่าวให้สมาชิกกลุ่มเท่าที่ทราบ กับประกาศโดยใช้วิธีการตามที่เห็นสมควร ให้สมาชิกกลุ่มยื่นคำขอเข้าแทนที่โจทก์ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และให้ระบุด้วยว่า หากไม่มีการร้องขอเข้าแทนที่โจทก์ ศาลจะมีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มและให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปอย่างคดีสามัญ ตลอดจนวิธีการตรวจสอบคำขอเข้าแทนที่โจทก์ กำหนดเวลายื่นคำคัดค้านคำขอเข้าแทนที่โจทก์ และวันนัดไต่สวนคำขอเข้าแทนที่โจทก์

เมื่อมีผู้ยื่นคำคัดค้านคำขอเข้าแทนที่โจทก์ ให้ส่งสำเนาคำคัดค้านนั้นให้แก่ผู้ขอเข้าแทนที่โจทก์ ทนายโจทก์และจำเลย กับประกาศโดยใช้วิธีการตามที่เห็นสมควร

การยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

ข้อ ๓๖ หากการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะไม่คุ้มครองหรือเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่มอย่างเพียงพอ หรือไม่มีความจำเป็นที่จะดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อไป เมื่อความปรากฏต่อศาลหรือตามคำแถลงของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก่อนที่ศาลจะพิจารณามีคำสั่งยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่มให้ศาลฟังคู่ความทุกฝ่ายก่อน และปิดประกาศแจ้งกรณีดังกล่าวให้สมาชิกกลุ่มทราบไว้ที่ศาล กับประกาศโดยใช้วิธีการที่กำหนด และศาลอาจไต่สวนตามที่เห็นสมควร

สมาชิกกลุ่มอาจยื่นคำแถลงใด ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาของศาลตามวรรคหนึ่ง ก็ได้

การไกล่เกลี่ยและประนีประนอมยอมความ

ข้อ ๓๗ ศาลอาจนัดพร้อมให้คู่ความมาร่วมการไกล่เกลี่ย โดยให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม หรือผู้ประนีประนอมประจำศาลเป็นผู้ไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้เจรจาตกลงกันก็ได้

ถ้าคู่ความมีความประสงค์ร่วมกันจะให้บุคคลใดเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ให้แจ้งต่อเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มพร้อมสถานที่ติดต่อและหมายเลขโทรศัพท์ของบุคคลนั้น ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มติดต่อไปยังบุคคลดังกล่าวเพื่อให้มาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย หากไม่สามารถดำเนินการได้หรือบุคคลนั้นไม่ยอมรับเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือการกระทำเช่นนั้นจะทำให้คดีเนิ่นช้าเสียหาย ให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่ม หรือผู้ประนีประนอมประจำศาลดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไป

ข้อ ๓๘ ในกรณีที่คู่ความตกลงกันได้ คู่ความอาจตกลงกันเสนอจำนวนเงินรางวัลที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่ทนายความฝ่ายโจทก์ด้วยเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลตามมาตรา ๒๒๒/๓๗ ก็ได้ ในเบื้องต้นให้ถือว่าจำนวนเงินรางวัลดังกล่าวเป็นจำนวนที่เหมาะสม เว้นแต่ปรากฏพฤติการณ์แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

การพิจารณาการตกลงหรือการประนีประนอมยอมความก่อนส่งคำบอกกล่าวและประกาศ

ข้อ ๓๙ ก่อนส่งคำบอกกล่าวและประกาศตามมาตรา ๒๒๒/๓๑ ประกอบมาตรา ๒๒๒/๒๙ ศาลอาจนัดไต่สวนเบื้องต้นเกี่ยวกับการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีที่คู่ความเสนอขออนุญาต

หากเห็นว่าข้อกำหนดหรือเงื่อนไขใดในการตกลงหรือประนีประนอมยอมความนั้นจะไม่เป็นธรรม หรือเป็นประโยชน์กับสมาชิกกลุ่ม ศาลอาจให้คู่ความทบทวนข้อกำหนดหรือเงื่อนไขดังกล่าวก็ได้

ข้อ ๔๐ ภายหลังครบกำหนดระยะเวลาให้สมาชิกกลุ่มคัดค้านหรือแจ้งความประสงค์ออกจากการเป็นสมาชิกกลุ่มตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ ศาลอาจนัดไต่สวนเพื่อพิจารณาความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ของการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดี โดยให้แจ้งวันนัดไต่สวนให้คู่ความ และสมาชิกกลุ่มที่คัดค้านทราบด้วย กับประกาศโดยวิธีการตามที่เห็นสมควร

ความในวรรคหนึ่งให้ใช้บังคับแก่กรณีที่โจทก์จะถอนฟ้องตามมาตรา ๒๒๒/๒๘ หรือจะเสนอข้อพิพาทให้อินญาโตตุลาการเป็นผู้ชี้ขาดตามมาตรา ๒๒๒/๓๐ ด้วยโดยอนุโลม

ข้อ ๔๑ ในการไต่สวนหรือพิจารณามีคำสั่งเกี่ยวกับการขออนุญาตให้มีการตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกันในประเด็นแห่งคดีตามมาตรา ๒๒๒/๒๙ ศาลอาจให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเกี่ยวกับความคุ้มครองหรือประโยชน์ของสมาชิกกลุ่ม ความสามารถของจำเลยในการชดเชยค่าเสียหาย ความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ของข้อตกลงหรือเงื่อนไขที่ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน ความเหมาะสมของมาตรการแก้ไขเยียวยาหรือการชดเชยค่าสินไหมทดแทน หรือหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณในการชำระเงินให้สมาชิกกลุ่ม หรือเรื่องอื่นใดตามที่ศาลเห็นสมควรก็ได้ การตรวจสอบพยานหลักฐานก่อนการสืบพยาน

ข้อ ๔๒ ในกรณีที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นเพื่อให้ได้ความชัดเจนในข้อเท็จจริงแห่งคดี ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มดำเนินการเพื่อให้มีการตรวจสอบพยานหลักฐานอันเป็นประเด็นแห่งคดี ลักษณะโดยชัดเจนของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มย่อยที่จะต้องผูกพันตามคำพิพากษา หลักเกณฑ์ และวิธีการคำนวณในการชำระเงินให้สมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาและการทำงานของทนายความฝ่ายโจทก์ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือตรวจสอบข้อเท็จจริงอื่นใดเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาพิพากษาคดี

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มอาจประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอให้ตรวจพิสูจน์หรือขอข้อมูลที่จำเป็น หรือมีหนังสือเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อมูล หรือจัดส่งเอกสารมาเพื่อประกอบการดำเนินการ แล้วจัดทำรายงานเสนอต่อศาล โดยอาจระบุถึงพยานหลักฐานที่ศาลเห็นสมควรเรียกมาสืบเพิ่มเติมหรือผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่ศาลสมควรรับฟังความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีตามมาตรา ๒๒๒/๒๓

ข้อ ๔๓ พยานหลักฐานหรือความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญตามรายงานของเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มตามข้อ ๔๒ ให้ศาลแจ้งให้คู่ความทราบก่อนการสืบพยานนั้นตามสมควร เพื่อให้คู่ความมีโอกาสโต้แย้งพยานหลักฐานดังกล่าวหรือเรียกผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญฝ่ายตนมาให้ความเห็นโต้แย้งหรือเพิ่มเติมได้

ข้อ ๔๔ ศาลอาจใช้ข้อมูลที่ได้จากรายงานของเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มเป็นแนวทางในการซักถามพยานก็ได้

ข้อ ๔๕ ในกรณีที่มีการบันทึกคำพยานโดยใช้วิธีการบันทึกลงในวัสดุ ซึ่งสามารถถ่ายทอดเป็นภาพหรือเสียงหรือโดยใช้วิธีการอื่นใด ซึ่งคู่ความและพยานสามารถตรวจสอบถึงความถูกต้องของบันทึกการเบิกความนั้นได้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒๑ วรรคสอง ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อความที่บันทึก ตลอดจนการจัดทำสำเนาข้อความดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรหรือสิ่งบันทึกอย่างอื่น

ข้อ ๔๖ ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มช่วยตรวจสอบและดูแลให้คู่ความดำเนินคดีไปตามขั้นตอนของกฎหมาย หากพบว่า มีข้อบกพร่อง ให้รายงานต่อศาลพร้อมด้วยแนวทางแก้ไขโดยเร็ว เพื่อให้ศาลพิจารณาสั่งการตามความเห็นสมควร

หมวด ๔

คำพิพากษาและการบังคับคดี

การชดใช้และการเยียวยาแก่สมาชิกกลุ่ม

ข้อ ๔๗ ในกรณีที่มีการแบ่งกลุ่มย่อยตามมาตรา ๒๒๒/๒๔ ให้ศาลกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณในการชำระเงิน หรือมาตรการแก้ไขเยียวยาให้แก่สมาชิกในกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มให้ชัดเจนด้วย

ข้อ ๔๘ ในกรณีที่ความปรากฏต่อศาลว่า การแก้ไขเยียวยาให้สมาชิกกลุ่มเป็นเงินอาจไม่เหมาะสม เพราะเหตุที่เงินซึ่งสมาชิกกลุ่มแต่ละรายจะมีสิทธิได้รับมีจำนวนน้อยและมีภาระในการพิสูจน์เพื่อขอรับชำระหนี้เงินอาจไม่คุ้มค่าที่สมาชิกกลุ่มจะยื่นคำขอรับชำระหนี้ ศาลอาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการปฏิบัติตามคำพิพากษาให้สมาชิกกลุ่มได้รับการเยียวยาตามที่ศาลเห็นสมควร แต่หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการเยียวยาดังกล่าวต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มและส่วนได้เสียของสมาชิกกลุ่ม และทำให้สมาชิกกลุ่มมีโอกาสได้รับประโยชน์ในทางใดทางหนึ่ง

ข้อขัดข้องในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ข้อ ๔๙ ในกรณีตามมาตรา ๒๒๒/๓๘ หรือปรากฏว่ามีข้อขัดข้องในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ศาลอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว รวมทั้งแนวทางแก้ไขหรือความจำเป็นที่จะต้องออกคำสั่งเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษา

ให้ศาลฟังคู่ความหรือสมาชิกกลุ่มเท่าที่ทำได้ประกอบรายงานข้อเท็จจริงของเจ้าพนักงานคดีแบบกลุ่มตามวรรคหนึ่ง ก่อนที่จะออกคำสั่งในเรื่องนั้น

การจัดหาทุนความใหม่ระหว่างการบังคับคดี

ข้อ ๕๐ หากความปรากฏต่อศาลว่าทุนความของกลุ่มไม่สามารถดำเนินการบังคับคดี เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์และสมาชิกกลุ่มจัดหาทุนความคนใหม่มาดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้ การส่งคำสั่งและประกาศให้สมาชิกกลุ่มจัดหาทุนความคนใหม่มาดำเนินการบังคับคดี ทั้งนี้ ให้นำวิธีการตามข้อ ๓๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม กรณีตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลกำหนดจำนวนเงินรางวัลแก่ทุนความคนเดิมและคนใหม่ตามสัดส่วนของการทำงานและค่าใช้จ่ายที่ทุนความแต่ละคนเสียไป

ในระหว่างจัดหาทุนความของกลุ่มคนใหม่ตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดี ระงับการจ่ายเงินรางวัลตามมาตรา ๒๒๒/๔๔ (๒) ไว้ก่อนจนกว่าจะมีคำสั่งตั้งทุนความของกลุ่มคนใหม่ก็ได้

ข้อ ๕๑ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดจำนวนเงินรางวัลตามมาตรา ๒๒๒/๓๗ ศาลอาจให้ทุนความของกลุ่ม รวมทั้งทุนความของกลุ่มคนเดิมกรณีมีการเปลี่ยนทุนความตามข้อ ๓๔ แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับระยะเวลาและการทำงานของทุนความด้วยก็ได้

การโต้แย้งและการสอบสวนคำขอรับชำระหนี้

ข้อ ๕๒ ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัยทำให้คู่ความและสมาชิกกลุ่มไม่อาจตรวจและโต้แย้งคำขอรับชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มผู้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ภายในกำหนด และคู่ความหรือสมาชิกกลุ่มขอขยายกำหนดเวลาตามมาตรา ๒๒๒/๔๐ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีคำสั่งให้ขยายระยะเวลาดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๕๓ ในการสอบสวนเรื่องคำขอรับชำระหนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีอาจให้คู่ความ สมาชิกกลุ่ม ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง จัดทำหรือส่งเอกสารใด ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

หมวด ๕

อุทธรณ์และฎีกา

ข้อ ๕๔ การอุทธรณ์คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มให้ทำเป็นหนังสือ ยื่นต่อศาลชั้นต้นซึ่งมีคำสั่งภายในกำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่ง พร้อมสำเนาอุทธรณ์เพื่อส่งให้แก่จำเลยอุทธรณ์

จำเลยอุทธรณ์อาจยื่นคำแก้อุทธรณ์คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ภายในกำหนดเวลาเจ็ดวันนับแต่วันส่งสำเนาอุทธรณ์

ข้อ ๕๕ ในกรณีที่คู่ความหรือทนายความของกลุ่มอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ให้ประกาศแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบ ทั้งนี้ ให้นำข้อ ๒๙ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข้อ ๕๖ ให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาคดีให้แล้วเสร็จโดยเร็ว หากพ้นกำหนดหนึ่งปี นับแต่วันที่นำคดีลงสารบบความ ก็ให้บันทึกเหตุแห่งพฤติการณ์พิเศษที่ล่าช้าไว้ในสำนวน

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

วิระพล ตั้งสุวรรณ

ประธานศาลฎีกา